

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen
toimintakertomus 2006

K 6/2007 vp

KANSANELÄKELAITOKSEN VALTUUTETTUJEN

TOIMINTAKERTOMUS

2006

HELSINKI 2007

KELAN VALTUUTETUT

EDUSKUNNALLE

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 5 §:n 7 kohdan mukaisesti Kansaneläkelaitoksen valtuutetut lähettävät oheisena eduskunnalle toimintakertomuksensa vuodelta 2006.

Helsingissä 13. maaliskuuta 2007

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen puolesta

Maija Perho

valtuutettujen puheenjohtaja

Olli Valpola

valtuutettujen sihteeri

SISÄLLYS

---

1. Yleistä.....	1
2. Asiakaspalvelu ja toiminnan kehittäminen	2
3. Lainsäädäntö	5
4. Eräitä erilliskysymyksiä.....	6
5. Valtuutetut.....	7
6. Tilintarkastajat	7
7. Tilinpäätökset ja vastuuvapaudet	7
8. Keskeisimmät käsitellyt asiat.....	8
9. Tarkastusmatkat ja perehtyminen Kelan alue- ja paikallistason toimintaan.....	9
10. Liitteet.....	9

Liitteet

1. Luettelo valtuutetuista ja varavaltuutetuista	10
2. Tilintarkastuskertomus.....	11
3. Kelan tutkimustyön keskeisiä tuloksia ja havaintoja vuonna 2006	12

1. Yleistä

Valtuutetut ja valtuutettujen työvaliokunta **ko-koontuivat** vuoden 2006 aikana 9 kertaa. Jo- kaisessa yleiskokouksessa pääjohtaja esittää kattavan katsauksen Kelan toiminnasta. Siinä yhteydessä käydään säännönmukaisesti läpi muun muassa Kelan ja eri etuusjärjestelmien rahoitustilanne, toimintakulujen kehitys, etuuk- sien läpimenoaikoja niin valtakunnallisesti kuin aluekohtaisestikin, työyhteisöä ja henki- löstöä kuvaavia tunnuslukuja sekä kulloinkin ajankohtaisia erityisiä aiheita. Kaikki johtajat ovat läsnä yleiskokouksissa ja selvittävät tarvitaessa toimialojensa asioita. Pääjohtaja ja hä- nen sijaisensa osallistuvat myös valtuutettujen työvaliokunnan kokouksiin. Valvontatilintar- kastaja esittelee valtuutetuille raporttinsa nel- jännesvuosittain. Valtuutetuille esitellään myös vuosittain Kela-barometrin samoin kuin mui- den Kelan asiakaspalvelua ja muuta toimivuut- ta koskevien selvitysten keskeiset tulokset.

Kelan hoitaman sosiaaliturvan **etuusmenot** olivat noin 10,5 mrd. euroa (10,4 v. 2005). Etuusmenojen osuus bruttokansantuottees- ta oli 6,2 % ja kaikista sosiaalimenoista 24,2 %. Toimintakulujen osuus kokonaiskuluista oli 3,3 %, mitä voidaan pitää varsin kohtuulli- sena. **Kokonaistuotot** olivat 10,4 mrd. euroa, mistä valtion osuus oli 59 % ja vakuutusmak- sujen osuus 35 %. Suurin osa suomalaisista sai Kelan etuuksia. Etuusmenot asukasta koh- ti olivat noin 1 990 euroa vuonna 2006. Mak- susuoritteita oli kaikkiaan 62 miljoonaa, jois- ta noin 21 miljoonaa apteekkien kautta.

Henkilöstön kokonaismäärä oli vuoden lopus- sa 5 973 (6 095 v. 2005), joista vakinaisia oli 5 525. Henkilöstön ikärakenne ja lisääntynyt eläkkeelle siirtyminen mahdollistavat henkilös- tömäärän sopeuttamisen toiminnan ja työme- netelmien kehittyessä. Vuonna 2006 valmistui Kelan **yhdenvertaisuussuunnitelma** vuosil- le 2007–2010. Sen tavoitteena on yhdenvertai-

sen kohtelun aktiivinen edistäminen etuustoi- minnassa ja asiakaspalvelussa sekä työnanta- jana. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus koskettavat kaikkia henkilöstöasioita, erityisesti työehtoja, rekrytointia ja urakehitystä. Tarkoituksena on myöhemmin yhdistää Kelan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat. **Koulutuksessa** saa- vutettiin koulutustilaisuuksien ja -päivien mää- rissä huippuluvut, mikä osittain selittyy asia- kaspalveluteeman koulutuksella. Myös etuus- koulutusta on tehostettu. Yhtenäisen etuuskou- lutuksen varmistamiseksi on laadittu pitkän ai- kavälin suunnitelma. Koulutuspäiviä oli vuon- na 2006 kaikkiaan yli 23 000.

Valtuutettujen näkemyksen mukaan Kelan ny- kyinen **hallinnollinen järjestely** on toiminut sinänsä hyvin. Kokouksessaan 12.12.2006 val- tuutetut kuitenkin tarkastussuunnitelman kä- sittelyn yhteydessä edellyttivät, että Kansan- eläkelaitoksesta annettuun lakiin ja uusittuihin työjärjestykseen ja toimivaltapäätökseen poh- jautuvan uuden toimintamallin toimivuudesta ja vastuiden selkeydestä tehdään arvio.

Päivittäin avoinna olevia **toimistoja** oli vuoden 2006 lopussa 263 eli sama määrä kuin edellise- nä vuonna. Niin sanottuja sivuvastaanottoja oli 43 ja yhteispalvelupisteitä 145. Kelan **toimis- tojen tuottavuus** on jo useamman vuoden ajan kasvanut muuta julkista sektoria huomattavas- ti suotuisammin. Kela on jatkanut **vakuutus- piirien yhdistämistä**. Kolme uusinta, entis- tä suurempaa vakuutuspiiriä aloitti toimintan- sa vuoden 2007 alusta. Vakuutuspiirejä on vuo- den 2007 alussa 53, kun niitä muutama vuosi sitten oli 80. Edelleen harkitusti etenevän va- kuutuspiirien yhdistämishankkeen tarkoitukse- na on luoda hallinnollisesti vahvempia yksiköi- tä, joissa on helpompi turvata tarvittava osaa- minen, sijaisuusjärjestelyt, koulutus ja resurs- sien tarkoituksenmukainen jakaminen. Toimis- toja ei ole lakkautettu, ja asiakkaalle piirien yh- distäminen ei näy muutoin kuin mahdollisesti parempana asiakaspalveluna.

Sairausvakuutuksen rahoitus uudistettiin 1.1.2006 lukien. Rahoituksen tasapainottamiseksi ja vakuutusperiaatteen vahvistamiseksi sairausvakuutus jaettiin rahoituksen kannalta **työtulovakuutukseen ja sairaanhoitovakuutukseen**. Työtulovakuutus sisältää sairauspäivärahat, vanhempainpäivärahat ja kuntoutusrahat sekä työterveyshuollon lukuun ottamatta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle maksettavia korvauksia. Työtulovakuutuksen kuluista työnantajat rahoittavat 73 % ja palkansaajat sekä yrittäjät 27 % lukuun ottamatta vähimmäismääräisiä päivärahoja, jotka valtio rahoittaa. Sairaanhoitovakuutus sisältää sairaanhoitokorvaukset, kuten mm. lääkekorvaukset ja lääkäripalkkiokorvaukset sekä kuntoutuskulut kuntoutusrahoja lukuun ottamatta. Sairaanhoitovakuutuksen rahoitus jakautuu puoliksi vakuutettujen ja valtion kesken. Valtio rahoittaa lisäksi EU-korvaukset siltä osin kuin ulkomailta saadut kulujen korvaukset eivät kata niitä.

Rahoitusuudistus onnistui suunnitellulla tavalla. Vakuutusmaksuja kertyi palkkasumman nopean kasvun ansiosta hieman ennakoitua enemmän. Sairaanhoitovakuutuksen kulut, josta suuren osan muodostavat lääkekorvaukset, kasvoivat maltillisesti. Sairausvakuutuksen rahoitustilanne vahvistui. Vuoden 2006 kehitys oli osaltaan vaikuttamassa vuoden 2007 vakuutusmaksujen alentamisiin.

2. Asiakaspalvelu ja toiminnan kehittäminen

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain mukaan valtuutettujen eräs keskeinen tehtävä on valvoa Kelan hallintoa ja toimintaa ottaen muun ohella huomioon laitoksen palvelujen laadun ja saatavuuden. Monista muista julkisen hallinnon organisaatioista poiketen Kela ei ole lakkauttanut toimistojaan. Kelan **palveluverkon kattavuus ja asiointitapojen monimuo-**

toisuuden kehittäminen ovat paitsi asiakaspalvelun, myös valtuutettujen näkökulmasta positiivinen seikka. Esimerkiksi sähköistä asiointia on kehitetty aktiivisesti. Ratkaisutoiminnan laatua Kelassa arvioidaan kehitettyjen oikeellisuusmittareiden, vuosittain tehtävien etuuskohtaisten valvontaselvitysten sekä läpimenoaikojen jatkuvan seurannan keinoin. Muutoin **palvelujen laatua** arvioidaan sekä Kelan itsensä että ulkopuolisten tahojen tekemillä kyselytutkimuksilla. Vuoden 2006 toukokuussa asiakkaille tehdyssä barometrikyselyssä Kelan asiakaspalvelu saavutti kouluarvosanan 8,9. Myös muiden selvitysten mukaiset arvosanat asiakaspalvelusta ja Kelan toiminnan luotettavuudesta ovat olleet korkeita.

Vuoden 2006 aikana jatkui Kelan **puhelinpalvelun** kehittämistyö. Henkilöasiakkaiden puhelinpalvelu organisoitiin valtakunnalliseksi palveluksi, jota hoidetaan puhelinpalveluun ja neuvontaan erikoistuneessa Kelan yhteyskeskuksessa. Keskukseen kuuluvista yksiköistä ensimmäiset perustettiin suomenkielistä palvelua varten Joensuuhun ja Lieksaan ja ruotsinkielisiä palveleva keskus Pietarsaareen. Tavoitteena on siirtää lähivuosien aikana valtaosa asiakaspuheluista yhteyskeskukseen ja osaltaan tällä tavalla tehostaa etuuskäsittelyä ja asiakkaiden palvelua toimistoissa. Tähän liittyen yhteyskeskusta on päätetty laajentaa Kelan Jyväskylän toimitaloon rakennettavaan lisärakennukseen.

Asiakkaiden puhelukustannukset yhteyskeskukseen soitettaessa ovat olleet selvästi alhaisemmat kuin toimistoihin soitettaessa. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen kesäkuussa 2006 antaman päätöksen mukaan asiakkaiden puhelumaksut ovat silti liian korkeat myös yhteyskeskukseen soitettaessa. Tämän vuoksi Kela nopeutti puhelumaksuihin liittyviä neuvotteluja sopimusoperaattorin kanssa. Tuloksena oli, että marraskuun 2006 alusta asiakkaiden ei ole tarvinnut maksaa yhteys-

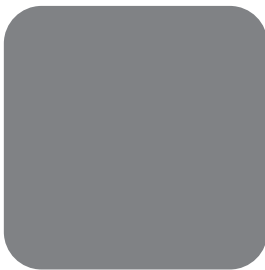
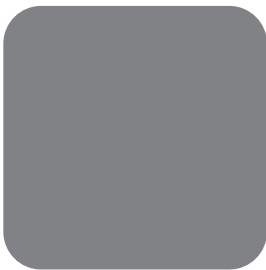
keskukseen otetuista puheluista kuin paikallispuhelumaksu tai oman liittymäsopimuksen mukainen matkapuhelumaksu.

Koska muihin Kelan numeroihin otettuja puheluja ei ollut mahdollista muuttaa yhtä edulliseksi asiakkaille, **Kela joutui muuttamaan kaikki puhelinnumeronsa**. Maaliskuun alusta 2007 Kelan puhelinnumerot ovat 020 6 -aluisia, ja niihin soittaminen maksaa asiakkaalle joko paikallispuhelun hinnan tai oman liittymäsopimuksen mukaisen matkapuhelun hinnan. Kela maksaa nyt yritykseen soittamisesta aiheutuvat puhelukustannukset.

Kela on mukana **työvoiman palvelukeskuksissa**, joiden toiminta alkoi vuonna 2002. Tarkoituksena on ollut vastata 1990-luvun laman jälkeiseen työttömyysongelmaan ja tarjota palveluja erityisesti niille työttömille, jotka ovat vaarassa syrjäytyä työelämästä kokonaan. Pal-

velukeskuksissa eri hallinnonalojen toimijat pyrkivät tiiviillä yhteistyöllä edistämään asiakkaiden elämänhallintaa ja työllistymismahdollisuuksia. Kelan ohella mukana ovat mm. työvoimatoimistot sekä sosiaali- ja terveystoimi. Kelan toimihenkilöille tehdyn, vuonna 2006 valmistuneen kyselytutkimuksen mukaan kokemukset työvoiman palvelukeskusten toiminnasta ovat pääosin positiivisia.

Vuosi 2006 oli Kelan **asiakaspalvelun teemavuosi**. Vuosien 2005–2008 asiakaspalvelun kehittämisohjelman mukaan tavoitteena on lisätä palveluhenkisyttä sekä edistää ja tukea yhtenäisten periaatteiden ja toimintatapojen käyttöönottoa asiakaspalvelussa. Lisäksi selkeytetään esimiesten roolia johtamisessa ja pyritään parantamaan Kelan julkisuuskuvaa. Kehittämisohjelmaa vietiin vuonna 2006 eteenpäin mm. henkilöstöseminaareilla, joihin jokainen kelalainen osallistui maaliskuun

loppuun mennessä. Sen jälkeen kehitystyötä on jatkettu työyhteisöissä, ja sitä tuetaan mm. prosessikoulutuksella.

Henkilöstöseminaareista kertyneitä lukuisia asiakaspalvelun kehittämisehdotuksia hyödynnetään maaliskuussa 2006 käynnistetys-
sä Kelan palvelutoiminnan kehittämisohjelman valmistelussa. Kelan **palvelustrategiaa ja tietojenkäsittelyn toimintastrategiaa** uudistetaan rinnakkain. Ohjelman keskeisiä elementtejä ovat hyvän palvelun periaatteiden määrittely, asiakassegmentoinnin ja palvelukanavien kehittäminen, tulevaisuuden toimistoverkon suunnittelu sekä hakemusmenettelyn ja asiakaspalvelun organisoinnin kehittäminen. **Valtuutetut** tulevat osaltaan seuraamaan palvelustrategian laatimishanketta. Tarkoituksena on, että palvelustrategiaa tarkistetaan ja tarvittaessa muutetaan vuosittain olosuhteiden muutosten ja haasteiden kehittymisen myötä.

Työn tasaamisen (TASA) ensimmäinen projekti työskenteli vuosina 2002–2004. Tavoitteeksi määriteltiin asiakkaiden tasa-arvoinen palvelu koko maassa, nykyisen toimistoverkon säilyttäminen ja kannattavuus, toimihenkilöiden työkuorman tasaaminen ja sähköisen asiakirjahallinnan (SAHA) täysipainoinen hyödyntäminen. Jatkoprojekti käynnistyi syksyllä 2005 ja päättyi vuoden 2006 lopussa. Tehtävänä oli saattaa työn tasaamisen käsitteet ja toimintamallit valtakunnallisiksi toimintaperiaatteiksi ja ”päivittää” vuoteen 2008 ulottuva työn tasaamisen kokonaissuunnitelma. Jatkossa mm. selvitetään, missä määrin ja millä perusteilla töitä voidaan tasata valtakunnallisesti yli vakuutuspiiri- ja aluerajojen. Samanaikaisesti töiden tasaamisen kanssa on käynnistetty myös eräiden harvoin esiintyvien etuushakemusten tai vaativuustasoltaan erityistä osaamista vaativien **töiden keskittämisen**. Näin voidaan tehostaa esimerkiksi asian-
tuntijaläkäreiden käyttöä.

Kelan **sähköiset asiointipalvelut** laajenivat nopeasti vuoden 2006 aikana. Uusia palveluja julkaistiin sekä henkilöasiakkaille että työnantajille. Asiointipalvelun tunnistautumista-
pahtumien määrä ylitti 1,1 miljoonan. Kelan sähköisiin palveluihin pääsee jo tunnistautumaan minkä tahansa henkilöasiakaspankin verkkotunnuksilla. Asiointipalveluihin saatiin ensimmäiset verkossa täytettävät etuushakemukset ja -ilmoitukset. Helmikuussa 2006 avattiin opintotuen sähköinen muutosilmoitus, jota käytettiin vuoden loppuun mennessä yli 25 000 kertaa. Syksyllä julkaistiin työnantajille palvelu, jolla he voivat lähettää Kelaan palkkatietoja ja tehdä lomakustannuskorvaushakemuksen. Marraskuussa palveluihin saatiin vanhuuseläkkeen hakemus ja joulukuussa eläkkeensaajien hoitotuen hakemus.

Suurta asiakasryhmää palvelee marraskuussa avattu **työttömyysaika koskeva ilmoitus**. Aikaisemmin lomake on toimitettu Kelaan neljän viikon välein postitse tai tuomalla. Asiointipalvelun käyttäjämäärät ovat nousseet joka kuukausi. Asiakkaiden omat etuustiedot täydentyivät lastenhoidontuella, lapsilisällä, äitiysavustuksella ja adoptiotuella. Vuoden 2006 loppuun mennessä omia etuustietoja pystyi tarkistamaan 11:stä Kelan yleisimmästä etuudesta.

Vuoden 2007 alussa saatiin verkkoon vammaistuen hakemus ja tarkistettaviin etuuksiin eläkkeensaajien asumistuki ja kuntoutus. Nyt myös asiakaskirjeet ja -päätökset ovat nähtävillä verkossa. Lisäksi kunnat saivat palvelun, jolla ne voivat ilmoittaa päivähoitotietoja Kelaan. Vuoden lopulla julkaistaan mm. vanhempainetuksien ja sairauspäivärahojen hakemus sekä palvelu, jolla voi tilata eurooppalaisen sairaanhoitokortin sekä kuvattoman Kela-kortin. Kela käynnisti marraskuussa 2006 **internetsivujen** uudistusprojektin, jossa parannetaan mm. sivujen käytettävyyttä. Uudet verkkosivut on määrä julkaista vuo-

den 2008 aikana. Sosiaali- ja terveydenhuollon **sähköisten asiointipalveluiden** kehittämiseen tarvittavia säädöksiä valmisteltiin kevästä lähtien. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä ja laissa **sähköisestä lääkemääräyksestä** Kela sai tehtäväkseen toteuttaa tarvittavat tietotekniikkapalvelut. Hankkeen käytännön valmistelu on vaatinut Kelalta huomattavan panostuksen, kun otetaan huomioon myös aikataulun kireys.

Vuoden 2006 aikana on valmisteltu uutta lakia **julkisen hallinnon yhteispalveluista**, joka korvaa nykyisen lain julkisen hallinnon asiakaspalvelujen järjestämisestä yhteisissä palveluksiköissä. Lain tavoitteena on turvata palvelujen saatavuus mahdollistamalla asiakaspalvelujen järjestämisessä laaja julkisen sektorin yhteistyö. Sisäasiainministeriö on vuoden 2006 alussa asettanut yhteispalvelun tehostamishankkeen yhteispalvelun käytön laajentamiseksi. Kela on kuntien ja valtion viranomaisten ohella mukana hankkeessa. Vuoden 2007 aikana on tarkoitus pilotoida muutamilla paikkakunnilla (ehkä noin 15:llä) yhteispalvelujen käytön laajentamista. Toimijoiden välisen sopimusten perusteella esimerkiksi kunnan viranomainen voi mm. ottaa vastaan ja välittää edelleen Kelan hakemuksia ja neuvoa asioiden vireillepanossa. Kelan strategiana on, että Kelan etuuksia koskevat hakemukset ratkaistaan kuitenkin aina Kelassa.

3. Lainsäädäntö

Lainsäädännön selkeyttämiseen tähtäävä hanke on edennyt myös vuoden 2006 aikana. Työttömyysturvaa koskeva lainsäädäntö uudistettiin kokonaisuudessaan vuoden 2003 alusta. Uusi sairausvakuutuslaki tuli voimaan vuoden 2005 alusta ja laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista lokakuun 2005 alusta. Eduskun-

nan käsiteltävänä on ollut Kelan maksamia eläke- ja vammaisetuksia koskevan lainsäädännön uudistustyö (HE 209/2005 vp). Asian käsittely kuitenkin keskeytyi toukokuussa 2006, koska lain voimaantuloa oli päätetty siirtää vuodelta vuoden 2008 alkuun, samalla kun esitystä täydennetään kuntaryhmituksen poistamista koskevilla säännöksillä. Uusi esitys (HE 90/2006) annettiin kesäkuussa 2006. Lakikokonaisuuden myötä **uuteen kansaneläkelakiin** kootaan kaikki Kelan eläkkeensaajille maksamat etuudet (kansaneläkkeet, perhe-eläkkeet, lapsikorotukset yms.). Uuden lain saamiseksi mahdollisimman selkeäksi sen voimaanpanosta säädetään erillisellä lailla, johon myös kootaan ne säännökset, jotka jäävät voimaan vain rajalliseksi ajaksi. Säännökset, joita ei enää sovelleta, kumotaan. Kolme Kelan vammaisetuutta kootaan samalla yhteen **vammaisetuksista annettavaan lakiin** sekä uudistetaan myös **eläkkeensaajien asumistukea** koskeva laki.

Edellä mainittujen lainsäädäntökokonaisuuksien uudistuksissa on otettu huomioon **perustuslain** mukaiset periaatteet mm. siitä, mistä asioista on säädettävä lailla. Eräitä aikaisemmin asetuksella säädettyjä asioita tai ohjeisiin sisältyneitä vakiintuneita tulkintoja on nostettu lain tasolle. Samassa yhteydessä menettelytapoja koskevia säännöksiä yhdenmukaistettiin. **Valtuutetut**, jotka ovat toistuvasti edellyttäneet lainsäädännön selkeyttämistä, toteavat tyydytyksellä edellä kuvatun asioiden etenemisen. Samalla on kuitenkin todettava, että näiden pitkälti säädösteknisten uudistusten yhteydessä ei juurikaan – lähinnä eläkelainsäädäntöä koskevin poikkeuksin – ole voitu yksinkertaistaa eri järjestelmien sisällöllisiä perusteita.

Vuoden 2006 aikana valmistelluista **lainmuutoksista** mainittakoon **osasairauspäivärahan** käyttöönotto sekä siirtyminen lakiin perustuvaan **suorakorvausmenettelyyn** muutoinkin kuin asioinnissa apteekkien kanssa.

Vuoden 2006 aikana on käyty keskusteluja **toimeentulotuen ja elatustuen** toimeenpanton siirtämisestä Kelan tehtäväksi. Ratkaisuksi poliittisessa päätöksenteossa tuli, että toimeentulotukea ei siirretä Kelalle, vaikka tästä toimintamallista saatiin hyviä kokemuksia, kun asiaa 1990-luvulla kokeiltiin usean vuoden ajan. Sen sijaan sosiaali- ja terveysministeriön johdolla käynnistyi marraskuussa 2006 lainvalmistelu, joka tähtää elatustuen siirtämiseen Kelan toimeenpantavaksi vuoden 2009 alusta.

Kelan aluekeskusten yhteydessä toimineet **sosiaalivakuutuslautakunnat** lakkautettiin vuoden 2007 alusta. Niissä käsitelty, lähinnä sairausvakuutusta ja lapsiperheiden etuuksia koskevat, valitukset käsitellään tarkastuslautakunnan pohjalta kehitetyssä sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa. **Valtuutetut** esittivät huolestumisensa sen johdosta, että valitusten muutoksenhakuajat saattavat pidentyä kohtuuttomiksi. Näin voi tapahtua etenkin siinä muutosvaiheessa, kun viiden sosiaalivakuutuslautakunnan keskeneräiset runsaat 3 000 valitusasiaa siirretään sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle, jossa keskimääräinen käsittelyaika oli vuoden 2006 loppuun mennessä jo pidentynyt noin vuoden mittaiseksi. Tilanteeseen on tosin varauduttu palkkaamalla uutta henkilöstöä.

4. Eräitä erilliskysymyksiä

Valtuutettujen kokouksissa on käsitelty **lääkeisiin** liittyviä aiheita vuoden aikana useaan kertaan. Vuoden alussa korvausjärjestelmää muutettiin yksinkertaisemmaksi poistamalla ostokertainen omavastuuosuus ja siirtymällä laskemaan peruskorvausluokan ja alemman erityiskorvausluokan korvaus prosenttina vähittäishinnasta. Uudistuksen seurauksena korvausta saaneiden määrä lisääntyi noin 300 000:lla. Lääkekustannusten jakautumis-

ta vakuutettujen kesken on mahdollista selvittää vuoden 2007 puolella, kun koko edellisen vuoden tiedot ovat käytettävissä.

Lääkekustannusten pitkään jatkunut kasvu taittui vuonna 2006, kun korvaukset kasvoivat 2,2 % vuodesta 2005. Tähän vaikutti erityisesti korvattavien lääkkeiden tukkuhintojen enintään 5 %:n suuruinen leikkaus vuoden 2006 alussa. Myös lääkevaihto on toiminut hyvin, sillä hintakilpailu monen kansantaudin lääkehoidossa käytettävien rinnakkaisvalmisteiden välillä on jatkuvasti pienentänyt potilaskohtaisia kustannuksia. Tämä on näkynyt erityisesti kolesterolilääkkeiden, monien verenpainelääkkeiden, masennuslääkkeiden ja mahahaavalääkkeiden hintatasossa. Vuoden 2006 lokakuun alussa rajoitettiin kahden kalleimman kolesterolilääkkeen korvattavuutta, mikä lisäsi siirtymistä halvempiin vaihtoehtoihin. Vuonna 2006 kolesterolilääkkeiden kustannukset olivat 23 miljoonaa euroa pienemmät kuin vuonna 2005.

Keskusteluissa on kiinnitetty huomiota myös **vanhusväestön lääkekustannusten** omavastuun suuruuteen. Eniten maksavat lääkkeistään 80–84-vuotiaat, vaikka tämän ikäryhmän henkilöistä huomattavan suuri osuus kuuluu matalimpaan tuloviidennekseen. **Valtuutetut katsovat**, että lääkekorvausjärjestelmää uudistettaessa tulisi turvata kansalaisten mahdollisuus hankkia välttämättömiä lääkkeitä taloudellisten seikkojen tätä estämättä. Ikääntyneet käyttävät lääkkeitä enemmän kuin muiden ikäryhmien aikuiset, mikä on omiaan kohoittamaan kustannuksia. Vanhusten lääkitystä tulee arvioida säännöllisesti lääkkeiden tarpeettoman käytön vähentämiseksi.

Takaisinperinnässä olevien etuuksien määrä oli vuoden lopussa 116,6 miljoonaa euroa. Takaisinperintäkanta on perintätöön jatkuvasta tehostamisesta huolimatta jatkanut kasvuaan, joskin viime aikoina kasvu on hi-

dastunut. Takaisinperinnän tehostamiseksi on 18.8.2005 valmistuneen muistion sekä toteutettujen käytännön kokeilujen pohjalta ryhtytty keskittämään perintätöitä aluetasolla. **Valtuutetut toteavat**, että vuosittaisiin **opintotuen verotietoseurantoihin** perustuvien takaisinperintöjen kasvulle ei Kelan toimenpitein ole paljoa uutta tehtävissä. Opiskelijointa on informoitu asiassa varsin kattavasti. Takausvastuiden kehittyminen riippuu puolestaan pankkien aktiivisuudesta.

Valtuutetut käsitelivät jo vuoden 2005 aikana muun muassa **65 vuotta täyttävien vaikeavammaisten kuntoutukseen** liittyviä väliinputoamisriskejä. Sosiaali- ja terveysministeriölle toimitettiin asiasta kirjelmä, jossa korostettiin, ettei kuntoutus saisi keskeytyä vain 65 vuoden iän täyttämisen takia. **Valtuutetut toteavat**, että edelleenkin syntyy ongelmallisia tilanteita silloin, kun vaikeavammaisen kuntoutuja vanhuuseläkeiän täytettyään siirtyy Kelan järjestämisvelvollisuuden piiristä kunnan vastuulle. Tarpeellinen kuntoutus saattaa tällöin katketa tai lakata kokonaan, taikka sitä järjestetään riittämättömästi.

5. Valtuutetut

Kelan **valtuutettuina** ovat vuonna 2006 toimineet kansanedustajat Maija Perho (puheenjohtaja), Pirkko Peltomo (varapuheenjohtaja), Anne Huotari, Valto Koski, Marjaana Koskinen, Tuija Nurmi 1.1.–27.3., Kirsi Ojansuu, Juha Rehula, Sari Sarkomaa 1.1.–30.3., Seppo Särkiniemi, Jaana Ylä-Mononen, Anne Holmlund 28.3. lukien, Paula Risikko 31.3. lukien sekä johtava lääkäri Niilo Keränen.

Valtuutettujen **työvaliokuntaan** ovat kuuluneet puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi valtuutetut Anne Huotari, Kirsi Ojansuu ja Juha Rehula. Valtuutettujen **sihteerinä** on toiminut suunnittelupäällikkö Olli Valpola.

6. Tilintarkastajat

Tilintarkastajat toimivat valtuutettujen apuna valvonta- ja tarkastustoiminnassa. Tilintarkastajat pitivät vuoden 2006 aikana vuositilintarkastuksen lisäksi 5 tarkastuskokousta. KHT-tilintarkastaja ja hänen tilintarkastustoimistonsa muut tilintarkastajat suorittivat jatkuvaa valvontatilintarkastusta. KHT-tilintarkastaja antoi neljännesvuosittain valvontatilintarkastuskertomuksen valtuutetuille ja tilintarkastajille.

Valtuutettujen valitsemina tilintarkastajina ovat toimineet puheenjohtajana professori, KHT Markku Koskela (varalla professori, KHT Kalervo Virtanen), varapuheenjohtajana kansanedustaja Jukka Roos (kansanedustaja Sirpa Paatero), kansanedustaja Esko Aho (sairaanhoitopiirin apulaisjohtaja Markku Auvinen), kansanedustaja Hannu Hoskonen (kaupunginjohtaja, HTT Jorma Rasinmäki), kansanedustaja Esko Kurvinen (KTM Lea Krank), kansanedustaja Irja Tulonen (kansanedustaja Ahti Vielma), kansanedustaja Tuula Väättäinen (kansanedustaja Iivo Polvi) sekä KTM, KHT Yrjö Tuokko (KHT Olavi Gutorm). Tilintarkastajien **sihteerinä** on toiminut vastaava lakimies Reijo Hyvönen.

7. Tilinpäätökset ja vastuuvapaudet

Valtuutetut vahvistivat 4.4.2006 Kelan vuoden 2005 **tilinpäätöksen** ja myönsivät laitoksen hallitukselle vastuuvapauden vuodelta 2005. Valtuutetut myönsivät kokouksessaan 3.4.2007 Kansaneläkelaitoksen hallitukselle vastuuvapauden vuodelta 2006. Valtuutettujen yleiskokousten pöytäkirjat on saatettu tilintarkastajien ja hallituksen tietoon.

8. Keskeisimmät käsitellyt asiat

Valtuutetut ovat käsitelleet muun muassa seuraavia Kelan **toimintaan** liittyviä asioita:

- Kelan yhteyskeskuksen tilannetta
- työn tasaamista
- Kelan sidosryhmäyhteistyön tavoitteita 2006–2009
- Kelan tehtävien laajentamista
- yhteispalvelun tehostamishanketta
- Kelan edustajien osallistumista ns. yhteistoimintasäätiöiden hallintoelimiin
- Kela kansallisena toimijana -hanketta
- Petrean tilannetta
- Kelan henkilöstösuunnitelmaa
- sosiaalivakuutuslautakuntien lakkauttamiseen liittyvää siirtymävaiheen ongelmaa
- Kelan tutkimustoiminnasta tehtyä arviointia ja arvioinnista aiheutuneita toimenpiteitä
- verkkopalvelun ja sähköisen asioinnin kehityssuunnitelmia, aikatauluja ja resurssikysymyksiä
- Eduskunnan kirjelmää Kelan valtuutettujen toimintakertomuksesta vuodelta 2005
- Kelan toiminta- ja taloussuunnitelmaa 2007–2010 ja tulossopimuksia

- Kelan uuden hallintomallin toimivuutta ja vastuiden selkeyttä
- Kelan työjärjestyksen 3 luvun 9 §:n muuttamista

Lisäksi käsiteltiin seuraavia, erityisesti **etuuksiin** ja niitä koskevaan lainsäädäntöön liittyviä asioita:

- etuusratkaisujen keskittämistä koskevia suunnitelmia ja tehtyjä käytännön toimenpiteitä
- vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta
- Kelan korvauksia yleisimpien laboratoriotutkimusten sekä laboratoriotutkimusten ja patologian alaan kuuluvien tutkimusten kustannuksista
- Kelan etuuksien väärinkäytöksiä
- työkyvyn uusia arviointimenetelmiä mm. työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa käytettävän ns. PCA-selvitysmenetelmän käytöstä saatuja kokemuksia
- takaisinperintätilannetta
- työkyvyttömyyseläkkeitä
- elatustuen toimeenpanon siirtämistä Kelaan
- eläke- ja toimeentuloturvaosaston toimintamallia asiakaskirjeiden ja päätöstekstien selkeyden ja ymmärrettävyyden kehittämiseksi

9. Tarkastusmatkat ja perehtyminen Kelan alue- ja paikallistason toimintaan

Valtuutettujen **tarkastusmatka** tehtiin 3.–4.8.2006 Pohjois-Suomen vakuutusalueelle Kainuuseen. Tarkastuksen kohteena olivat Kelan Pohjois-Suomen aluekeskus, Pohjois-Pohjanmaan vakuutuspiirin Utajärven ja Vaalan toimistot sekä Kainuun vakuutuspiirin Kajaanin ja Paltamon toimistot.

Matkan aikana käsiteltyjä aiheita oli muun muassa Kainuun hallintokokeilu, josta Kainuun maakuntahallinnon edustajat kertoivat valtuutetuille. Utajärven ja Vaalan kunnan edustajat esittelivät valtuutetuille Utajärven–Vaalan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyömallia ja etälääkärijärjestelmää. Valtuutetut tutustuivat myös Kaikki Töihin -hankkeen valmisteluun sekä Kumppaniksi ry:n tiloihin ja toimintaan.

Kelan valtuutettujen ja eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan **seminaari** pidettiin Luostolla 4.–6.9.2006. Seminaarissa käsiteltiin mm. sosiaaliturvan keskeisiä haasteita ja kehittämishankkeita lähivuosina. Aiheesta alusti kansliapäällikkö Markku Lehto sosiaali-

li- ja terveysministeriöstä. Seminaarissa käsiteltyjä aiheita olivat myös mm. etuustoimialojen keskeisimmät lainsäädännön kehittämisasiat, Kelan tutkimustoiminnan painopistealueet, Kelan rooli työvoiman palvelukeskuksissa sekä sähköisen asioinnin kehitysnäkymät.

10. Liitteet

Liitteinä ovat luettelo valtuutetuista ja vara-valtuutetuista (*liite 1*), tilintarkastuskertomus (*liite 2*) sekä Kelan tutkimusosastossa laadittu katsaus tutkimustyön keskeisistä tuloksista ja havainnoista vuonna 2006 (*liite 3*).

Helsingissä 13. maaliskuuta 2007

Maija Perho

Anne Holmlund	Anne Huotari
Niilo Keränen	Valto Koski
Marjaana Koskinen	Kirsi Ojansuu
Pirkko Peltomo	Juha Rehula
Paula Risikko	Seppo Särkiniemi
Jaana Ylä-Mononen	

LUETTELO VALTUUTETUISTA JA VARAVALTUUTETUISTA

Valtuutetut 1.1.–31.12.2006

Perho, Maija, kansanedustaja

Varajäsen:

Asko-Seljavaara, Sirpa, kansanedustaja

Peltomo, Pirkko, kansanedustaja

Lahtela, Esa, kansanedustaja

Huotari, Anne, kansanedustaja

Immonen, Mikko, kansanedustaja

Keränen, Niilo, johtava lääkäri

Paloniemi, Aila, kansanedustaja

Koski, Valto, kansanedustaja

Seppälä, Arto, kansanedustaja

Koskinen, Marjaana, kansanedustaja

Kähkönen, Lauri, kansanedustaja

Nurmi, Tuija, kansanedustaja (1.1.–27.3.)

Holmlund, Anne, kansanedustaja (1.1.–27.3.)

Holmlund, Anne, kansanedustaja (28.3. lukien)

Tiura, Marja, kansanedustaja (28.3. lukien)

Ojansuu, Kirsi, kansanedustaja

Meriläinen, Rosa, kansanedustaja

Rehula, Juha, kansanedustaja

Vihriälä, Jukka, kansanedustaja

Sarkomaa, Sari, kansanedustaja (1.1.–30.3.)

Risikko, Paula, kansanedustaja (31.3. lukien)

Salo, Petri, kansanedustaja

Särkiniemi, Seppo, kansanedustaja

Tölli, Tapani, kansanedustaja

Ylä-Mononen, Jaana, kansanedustaja

Löv, Pehr, kansanedustaja

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Kansaneläkelaitoksen valtuutetuille

Olemme tarkastaneet Kansaneläkelaitoksen kirjanpidon, toimintakertomuksen, tilinpäätöksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2006. Hallitus on laatinut tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen. Tilinpäätös sisältää Kansaneläkelaitoksen ja eläkevastuurahaston taseen, tuloslaskelman ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä, toimintakertomuksesta ja hallinnosta.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös eikä toimintakertomus sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallituksen jäsenten toiminnan lainmukaisuutta Kansaneläkelaitoksesta annetun lain säännösten perusteella.

Kansaneläkelaitoksen valvontatilintarkastuksesta on huolehtinut KHT Yrjö Tuokko.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös, joka osoittaa tilikaudelta ylijäämää 135 641 238,06 euroa sen jälkeen, kun kansaneläkevakuutuksen kokonaismenojen katteeksi on tuloutettu valtion takuusuoritus 555 201 244,37 euroa, on laadittu Kansaneläkelaitoksesta annetun lain, Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen hyväksymien tilinpäätöksen perusteiden sekä soveltuvien osin kirjanpitolain ja tilinpäätöksen laatimista koskevien muiden säännösten mukaisesti. Tilinpäätös ja toimintakertomus antavat edellä todettujen säännösten ja perusteiden tarkoittamalla tavalla oikean ja riittävän kuvan Kansaneläkelaitoksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomus on yhdenmukainen tilinpäätöksen kanssa. Tilinpäätös voidaan vahvistaa ja vastuuvapaus myöntää hallituksen jäsenille tarkastamaltamme tilikaudelta.

Helsingissä 28. päivänä maaliskuuta 2007

Markku Koskela
KHT

Esko Ahonen

Hannu Hoskonen

Esko Kurvinen

Jukka Roos

Irja Tulonen

Tuula Väättäinen

Yrjö Tuokko
KHT

KELAN TUTKIMUSTYÖN KESKEISIÄ TULOKSIA JA HAVAINTOJA VUONNA 2006

Vammaistuen ehdot eivät suosi pienituloisia

Vammaistuki ei kohdennu samoin pieni- ja suurituloisille hakijoille. Kelan tutkimusosaston selvityksen mukaan ongelmia tuottavat erityisesti vammaistukilain niin sanottu kustannuskriteeri ja alimman vammaistuen tiukat myöntämisedellytykset.

Vammaistuen määrä on porrastettu haitan suuruuden ja erityiskustannusten määrän mukaan kolmeen ryhmään: 78,46 e/kk, 183,09 e/kk tai 340,03 e/kk. Tuki on saajalleen verotonta tuloa. Vuonna 2005 Kela maksoi vammaistukea runsaalle 12 000 henkilölle.

Kela tekee osan erityiskustannusten perusteella haetuista, uusista ja myönteisistä tukipäätöksistä takautuvasti, jolloin tuki myönnetään jo aiheutuneisiin ja hakijan itsensä maksamiin kustannuksiin. Tällaisia kustannuksia ovat esimerkiksi toimintakykyä parantavat tai ylläpitävät palvelut, kuten psykoterapia, fyioterapia ja toimintaterapia.

Pienituloinen henkilö saattaa olla muihin verrattuna huonommassa asemassa, jos tulot kuluvat elämiseen – esim. ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen, eikä hakijalla ole varaa ostaa palveluja. Näin hän ei pysty myöskään liittämään vammaistukihakemukseensa tositteita jatkuvista kustannuksista, joita Kela yleensä edellyttää. Kelassa ongelmaan on tartuttu ja selvitystyön perusteella ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin. Tutkimustulokset on julkaistu selosteessa *Lauri Virta: Havaintoja vammaistuen kohdentumisesta. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 53, 2006.*

Ratkaisuehdotuksia työttömien perusturvan ongelmiin

Kelassa on mikrosimulaatiomenetelmiä hyödyntäen selvitetty työttömien perusturvaa ja sen kehitystä sekä tehty laskelmia siitä, miten erilaiset uudistukset vaikuttaisivat työttömän toimeentuloon. Myös uudistuksista aiheutuvat kustannukset on otettu huomioon. Laskelmat tarjoavat tärkeitä näkökohtia esim. kannustinloukkujen purkamiseen.

Tutkimuksessa on selvitetty, mitä tapahtuisi, jos työttömien peruspäivärahaa korotettaisiin, työmarkkinatuen tarveharkinta poistettaisiin, kunnallisverotuksen perusvähennystä korotettaisiin tai eläketulovähennystä laajennettaisiin.

Esimerkiksi viiden euron korotus peruspäivärahaan vähentäisi asumistuen ja toimeentulotuen tarvetta, mutta ei kovin radikaalisti. Myöskään kunnallisverotuksen perusvähennyksen nostaminen 3 000 euroon ei vaikuttaisi kovin suuresti työttömien tilanteeseen. Sen sijaan eläketulovähennystä vastaavan vähennyksen ulottaminen päivärahoihin vaikuttaisi enemmän. Tarkemmat tulokset ovat luettavissa selosteesta *Pertti Honkanen: Työttömien perusturvan ongelmia. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 54, 2006.*

Ansioturvalta putoamiset – kuinka moni jäi toimeentuloturvan varaan?

Parantuneen työmarkkinatilanteen sekä työvoimapolitiikan uudistusten takia ansioturvalta työmarkkinatuella putoaminen on vähentynyt huomattavasti viime vuosina. Vuonna 2006 putoajia oli 10 400, kun määrä vuosi-

tuhannen vaihteessa oli noin 15 000 ja vuonna 1998 suurimmillaan 30 000. Tutkimuksessa seurattiin eri vuosina ansioturvalta pudonneita putoamisvuodesta lähtien ajassa eteenpäin vuoteen 2004 asti.

Tulokset osoittavat, että työmarkkinatuel-la oli pysynyt putoamisen jälkeisinä vuosina yleensä sitä pienempi osuus, mitä tuoreempien vuosien putoajia tarkastelu koski. Merkittävää oli, että suuri osa pudonneista oli onnistunut seuranta-ajan kuluessa uusintamaan oikeutensa ansioturvaan. Työkyvyttömyyseläkkeelle oli siirtynyt pudonneista suurempi osuus kuin työikäisestä väestöstä keskimäärin. Sukupuolten välillä oli selvä ero siinä, että miehet pysyivät useammin työmarkkinatuen saajina, kun taas naiset olivat onnistuneet uudistamaan ansioturvaoikeuden tai olivat siirtyneet perhe- tai opintoetuksien saajiksi.

Tutkimusaineisto ei sisällä varsinaisesti tietoja työllistymisestä, mutta välillisesti voitiin päätellä muun muassa, että ansioturvalta vuonna 1996 pudonneista vajaat puolet ja vuonna 2002 pudonneista runsas kolmannes oli työssä avoimilla työmarkkinoilla vuoden 2004 lopussa. *Helka Hytin ja Miia Saarikallion artikkeli on julkaistu Sosiaalivakuutus-lehdessä 1/2007.*

Tutkimusosasto ja Suomen EU-puheenjohtajakausi

Heinäkuussa 2006 alkanut Suomen EU-puheenjohtajakausi näkyi myös Kelassa. Tutkimusosasto julkaisi kaksi erityisesti kansainvälisiä yhteistyökumppaneita ja tutkijoita varten tehtyä kirjaa sekä järjesti kuusiosaisen tietois-kusarjan, jossa Suomen eurokansanedustajat kertoivat ajankohtaisista EU:n sosiaali- ja terveysturvan asioista. Tietoiskusarjan esityksistä on lyhyet selostukset verkossa osoitteessa: www.kela.fi/tutkimus -> Meppien tietois-kut.

Robert Hagforsin ja Juho Saaren tutkimuksessa *Sosiaalipolitiikka talous- ja rahaliitos-sa (Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 71 ja 72)* pyritään selvittämään, miten sosiaalimenojen osuus julkisista menoista on muuttunut EU-maissa, jotka ovat julkisen talouden vakauden suhteen eri asemassa. Tutkimuksellisen lähestymistavan avulla arvioidaan, min-kälaisia välillisiä vaikutuksia talous- ja raha-liitolla (EMU) on ollut.

Suomessa sosiaalimenojen osuus kaikista julkisista menoista pysyi lähes ennallaan 1990-luvulta 2000-luvun alkuun. Sen sijaan niin sanottujen ydinmenojen, eli muiden kuin sosiaali- tai korkomenojen, osuus julkisista menoista on kasvanut. Tutkimus on julkaistu suomeksi ja englanniksi.

Toinen EU-puheenjohtajakauden julkaisu on Heikki Niemelän ja Kari Salmisen yleiskatsaus *Suomalainen sosiaaliturva*, josta ilmestyi päivitetty versio. Kansaneläkelaitoksen, Eläketurvakeskuksen, Työeläkevakuuttajien ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteisjulkaisun tavoitteena on antaa lyhyt yleiskuvaus suomalaisen sosiaaliturvan kehityksestä, nykytilasta ja kehitysnäkymistä. Kirja on saatavissa painettuna ja verkkoversiona suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, ranskaksi ja saksaksi.

Sosiaalipolitiikan vääryydet nostettiin pöydälle

Kelan tutkijat halusivat tietää, mitkä ovat tutkijoiden mielestä suomalaisen sosiaalipolitiikan tai sosiaaliturvan tämän hetken suuria vääryyksiä. Vastauksista syntyi *Vääryyskirja*, jonka kirjoittajina ovat alan arvostetut nimet Marjatta Bardy, Leena Eräsaari, Riitta Granfelt, Raija Julkunen, Sakari Kainulainen, Lasse Murto, Mikko Mäntysaari, Riikka Niemi, Elina Palo-la, J.P. Roos, Tiina Silvasti ja Silva Tedre.

Tärkeäksi koetun ja suuren suosion saaneen kirjan artikkeleissa käsitellään muun muassa universalismin haasteita (Julkunen, Niemi, Kainulainen), todellisuutta vastaamatonta osallisuusretoriikkaa (Palola) sekä kauppias-moraalin (Bardy) ja New Public Managementin (Eräsaari) ylivaltaa.

Esiin nostetaan syrjivä sosiaalityö (Mäntysaari), päihdehuollon ja alkoholipolitiikan ”ilkeät” ongelmat (Murto), kotinsa vankeina asuvat vanhukset (Tedre) sekä vankien ja vankien läheisten elämään liittyvät vaikeudet (Granfelt). Myös kotiäitiyden ongelmat (Niemi), kiistanalaiset huostaanottopäätökset (Roos) ja maatalouden rakennemuutoksen unohdetut sosiaaliset seuraukset (Silvasti) saavat ansaitsemansa huomion. Julkaisu: *Tuula Helne ja Markku Laatu (toim.). Vääräkirja. Helsinki: Kela, 2006.*

Työkyvyttömyyspolitiikkamme ajaa pois työelämästä – toisin kuin Ruotsissa

Tutkimuksessa verrattiin Suomen ja Ruotsin työkyvyttömyyspolitiikkoja yhdistämällä samaan tarkasteluun työkyvyttömyyttä korvaavat tulonsiirrot ja vajaakuntoisille suunnatut työvoimapolitiittiset toimenpiteet. Etuudet ja toimenpiteet järjestettiin asteikoksi sen mukaan, missä määrin ne antavat mahdollisuuden integroitua työelämään (tukityö, osaetus ja kokoaikainen etuus).

Vuonna 2004 vajaakuntoisia työvoimapolitiittisiin toimiin osallistujia oli Ruotsissa keskimäärin 1,9 prosenttia ja Suomessa 0,4 prosenttia työkäisistä. Suomen ja Ruotsin välillä oli suuri ero myös osaetuksien käytössä. Ruotsissa osaetuutta sai työkyvyttömyyseläkkeenä tai sairauspäivärahana keskimäärin 3,9 prosenttia työkäisistä, mutta Suomessa vain 0,4 prosenttia. Myös kokoaikaisia etuuksia suomalaiset saivat hieman harvemmin.

Suomessa oli huomattavasti Ruotsia enemmän vajaakuntoiseksi rekisteröityjä työttömiä työnhakijoita. Muiden tutkimusten perusteella voitiin toisaalta päätellä, että vajaakuntoisten työttömien määrä on Ruotsissa pikemminkin yli kuin aliarvioitu, kun taas Suomessa tilanne on päinvastainen. Suomessa siis huomattava määrä sellaisia vajaakuntoisia henkilöitä, jotka Ruotsissa olisivat osaetuudella tai tuetussa työssä, näyttää jäävän pitkäaikaistyöttömiksi.

Tutkimus osoitti, että Ruotsin järjestelmä tukee huomattavasti Suomea paremmin työkyvyttömyyttä korvaavien etuuksien osallistumista työelämään. Toisaalta lähinnä ruotsalaisilla naisilla näytti esiintyvän myös selvää sairausperusteisten etuuksien ylikäyttöä. Osittain tätä voisi selittää tiukka irtisanomissuojan yhdistettynä työn joustavoittamistarpeisiin erityisesti palvelualan ammattiteissa. Tutkimustulokset on julkaistu *Helka Hytén* artikkelissa (*Työpoliittinen Aikakauskirja 4/2006: 7–22*).

Lääkekorvausjärjestelmän uudistus lisäsi lääkkeiden ostokertoja

Vuoden 2006 alusta lääkkeiden korvausjärjestelmää yksinkertaistettiin poistamalla peruskorvausluokasta ja alemmasta erityiskorvausluokasta kiinteä omavastuu ja siirtymällä niissä puhtaasti prosenttiperusteiseen korvauksen laskutapaan. Samalla ylemmän erityiskorvausluokan kiinteä omavastuu muuttui lääkekohtaiseksi ja lisäkorvatuille lääkkeille asetettiin kiinteä, lääkekohtainen omavastuu.

Muutos lisäsi merkittävästi Kelan korvaamien lääkkeiden ostokertojen määrää. Vuonna 2006 ostokertoja oli 24,6 miljoonaa, joka on 4 miljoonaa eli 19 prosenttia enemmän kuin vuonna 2005. Kiinteän ostokertakohtaisen omavastuun poistuminen mahdollistaa sen, että potilaat voivat ostaa eri lääkkeensä eri aikaan

ilman, että heidän oma maksuosuutensa kasvaa. Ostokerrat ovat lisääntyneet myös siksi, että nyt aikaisemmin kiinteän omavastuun alittaneista, hinnaltaan edullisista ostoksista maksetaan korvauksia. Yksinkertaistaminen lisäsi joustavuutta ostojen ajoittamisessa ja helpotti potilaiden mahdollisuutta ennakoida ostojensa kustannus.

Muutos myös paransi vähän tai edullisia lääkkeitä käyttävien asemaa ja toisaalta lisäsi jonkin verran useita lääkkeitä käyttävien ja lisäkorvauksiin oikeutettujen maksettaviksi jääviä kustannuksia. Lääkkeiden korvausperusteisten tukkuhintojen alentamisen 5 prosentilla vuoden alusta ajateltiin kuitenkin kompensoivan lääkekohtaisista omavastuista potilaille aiheutuvia kuluja.

Vuonna 2006 lääkekorvauksia maksettiin 1 100 miljoonaa euroa, mikä on 2,2 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Potilaiden

maksuosuus korvattavien lääkkeiden kustannuksista on hieman pienentynyt.

Statiinien käytössä merkittävä muutos vuoden 2006 lopulla

Lokakuun 2006 alussa tuli voimaan sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan lääkkeiden hintalautakunnan päätökseen perustuva Kelan ohje, jonka mukaan atorvastatiini ja rosuvastatiini ovat korvattavia vain vaikeahoitoisen rasva-aineenvaihdintahäiriön hoidossa korkean riskin potilailla.

Korvattavuuden rajaaminen vähensi atorvastatiinin ja rosuvastatiinin käyttäjämääriä vuoden 2006 jälkipuoliskolla. Erityisesti simvastatiiniin siirtyi useita kymmeniä tuhansia uusia käyttäjiä. Simvastatiini on lääkevaihdon jälkeisessä hintakilpailussa halventunut siinä määrin, että vuoden 2006 lopun korvaus-

kustannuksien perusteella laskettu summa potilasta kohden maksoi simvastatiinilla noin kymmenesosan kalleimman statiinin vastavasta kustannuksesta.

Statiinilääkitystä sai vuoden 2006 aikana yli puoli miljoonaa henkilöä, mutta kustannukset alenivat 24 miljoonaa euroa vuoteen 2005 verrattuna, vaikka hoidettujen lukumäärä lisääntyi. Aleneva suunta johtui erityisesti simvastatiinin käyttöosuuden suurenemisesta. Osaltaan laskuun vaikutti myös kaikkien korvattavien lääkkeiden tukkuhinnan alentaminen enintään 5 prosentilla vuoden 2006 alussa. Tulokset on julkaistu *Timo Klaukan ja Juhana E Idänpään-Heikkilän* artikkelissa (*Suomen Lääkärilehti* 8/2007).

Kriisien ja katastrofien aiheuttamien ongelmien jälkihoito vaatii kehittämistä

Suomen Mielenterveysseura ja Kela ovat tuottaneet tutkimuksen, jossa esitetään suosituksia psykososiaalisista tukipalveluista kriisien ja katastrofien jälkeen. Selvityksen taustalla on maaliskuussa 2004 tapahtunut Konginkankaan suuronnettomuus.

Tutkimuksessa todetaan, että kriisin ensihoito on Suomessa hoidettu varsin hyvin. Avuntarve kuitenkin jatkuu myös kriisitilanteen jälkeen. Vaikka kriisi ja suru eivät ole sairauksia, kasvaa onnettomuuksissa ja katastrofeissa menetyksen äkillisyyden vuoksi traumaattisen surun, psykiatristen sairauksien ja itsemurhan riski. Ensihoidon lisäksi tarvitaan lääketieteellistä, psykiatrista, psykologista ja sosiaalista tukea.

Kriisiavun kehittäminen edellyttää yksimielisyyttä kriisistä ja siihen liittyvistä ilmiöistä, riittävää kriisikoulutusta yhdessä eri tahojen kanssa sekä riittävää trauman ja surun psykoterapeuttista osaamista myös perusterveydenhuollossa. Tulokset on julkaistu selosteessa *Riitta Kumpulainen: Konginkankaan suuronnettomuus. Tapaustutkimus psykososiaalisten tukipalvelujen toimivuudesta. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 50, 2006.*

Mielenterveyden häiriöt kätkeytyvät usein muiden oireiden taakse

Mielenterveyden häiriöitä tulisi ehkäistä nykyistä tehokkaammin. Samaten häiriöiden varhaiseen toteamiseen ja hoitoon sekä mielenter-

veyspotilaiden kuntoutukseen tulisi kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. Potilas hakeutuu usein hoitoon muiden oireiden takia, vaikka todellinen ongelmien syy onkin masennus. Masennus on yleisimpiä kansantautejamme, ja sen merkityksen on arvioitu kasvavan lähitulevaisuudessa kaikissa teollistuneissa maissa, ellei asialle tehdä mitään. On tyypillistä, että 75–80 prosentilla potilaista masennus uusiutuu. Lisäksi 15 prosentilla se voi muuttua krooniseksi. Masennuslääkkeiden käyttäjiä oli vuonna 2006 noin 350 000.

Terveyskeskusten ja työterveysasemien henkilökunnalla on merkittävä rooli masennuksen toteamisessa. On nimittäin arvioitu, että huomattava osa potilaista kärsii etupäässä masennuksesta tai ahdistuksesta, vaikka he hakeutuvatkin lääkäriin jonkin muun sairauden tai vaurion takia. Esimerkiksi runsas alkoholinkäyttö on usein yhteydessä masennukseen.

Mielenterveyden häiriöiden yleisyys näkyy Kelan alkaneita sairauspäivärahakausia kuvaavissa tilastoissa. Niissä mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella alkaneiden sairauspäivärahakausien määrä on kasvanut selvästi nopeammin kuin muista syistä aiheutuneiden kausien. Kun vuonna 1996 masennuksen vuoksi alkoi noin 13 000 sairauspäivärahakautta, vuonna 2005 lukumäärä oli jo yli 30 000.

Tutkimusosaston tekemän selvityksen havaintoja esitti Kelan pääjohtaja Jorma Huuhtanen puhuessaan Pohjois-Karjalan Mielenterveystukiry:n 35-vuotisjuhlassa Joensuussa 18.11.2006.

Äitiyspakkaus tärkeä varsinkin uusille vanhemmille

Äitiyspakkaus on säilyttänyt vankan suosionsa, ja monet kokevat sen helpottavan arkea

huomattavasti. Kelan äitiysavustusta koskevassa kyselyssä vastaajat antoivat palautetta myös pakkauksen kotimaisuusasteesta, vaatteiden väreistä ja kestovaipoista.

Vuonna 2005 peräti 94 prosenttia ensisynnyttäjäistä valitsi pakkauksen. Myös enemmistö raha-avustuksen valinneista oli aiemmin valinnut pakkauksen, mutta toiselle tai kolmannelle lapselle pakkaus ei ollut niin tarpeellinen. Tyytyväisiä äitiyspakkaukseen olivat eritoten uudet vanhemmat, jotka kokivat sen säästävän heiltä rahan lisäksi aikaa ja vaivaa, koska monia tarpeellisia tuotteita ei tarvinnut hankkia itse. Tutkimustulokset on julkaistu selosteessa *Laura Miettunen, Pentti Takala ja Timo Klaukka: Äitiyspakkaus käyttäjien puntarissa VI. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 56, 2006.*

Verkkokeskustelun analysointi toi lisäväriä Kelan asiakastutkimuksiin

Internetin verkkokeskustelua ei ole aiemmin käytetty Kelan asiakastytytyväisyyttä ja julkisuuskuvaa koskevissa tutkimuksissa. Uudenlaisella aineistolla saatiin tietoa erityisesti Kelaan ja sen toimeenpanemiin etuuksiin tyytyväisten kansalaisten ajatuksista. Nämä mielipiteet jäivät usein piiloon asiakastutkimuksissa kysyttyjen palveluarvosanojen taakse.

Selvityksessä eriteltiin Ilta-Sanomissa vuonna 2004 käytyä Kelaa koskevaa verkkokeskustelua, mikä toi lisäväriä perinteisiin asiakastutkimuksiin. Keskustelua edelsi useita Kelaa kriittisesti käsitteleviä uutisia valtakunnan medioissa. Keskustelussa tuli ilmi muun muassa asiakkaiden erityinen tarve saada tietää hakemuksensa saapumisesta toimistoon ja käsiteltävän etuuden keskimääräisestä läpimenoajasta. Tulokset on julkaistu selosteessa *Mikko Kapanen: Verkkokeskustelua Kelasta. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 49, 2006.*

Kelan tieteellisissä julkaisusarjoissa julkaistut tutkimusraportit vuonna 2006

Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia

Eino Heikkinen, Markku Kauppinen, Pia-Leena Salo ja Timo Suutama, toim.: Ovatko 65–69-vuotiaat aikaisempaa toiminta-kykyisempiä, terveempiä ja aktiivisempia? Havaintoja Ikivihreät-projektin kohorttivertailututkimuksesta vuosilta 1988, 1996 ja 2004. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 83, 2006.

Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia

Marketta Rajavaara: Yhteiskuntaan vaikuttava Kela. Katsaus vaikuttavuuden käsitteisiin ja arviointiin. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 69, 2006.

Pirjo Nikkanen: Oon vahvempi kuin ennen. Pitkään työelämässä olleiden kuntoutumistarinat. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 70, 2006.

Robert Hagfors ja Juho Saari: Sosiaalipolitiikka talous- ja rahanliitossa. Sosiaalimenot ja julkinen velkaantuminen 15 EU-maassa. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 71, 2006.

Robert Hagfors and Juho Saari: Social Policy in the Economic and Monetary Union – Social Expenditures and Public Indebtedness in 15 EU Countries. Social security and health reports 72, 2006.

Sosiaali- ja terveysturvan selosteita

Mikko Kapanen, Markku Laatu ja Hannu Mattila: Kela-barometri 2005. Asiakaspalvelu ja työolot Kelassa. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 48, 2006. PDF.

Mikko Kapanen: Verkkokeskustelua Kelasta. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 49, 2006.

Riitta Kumpulainen: Konginkankaan suuronnettomuus. Tapauksitutkimus psykososiaalisten tukipalvelujen toimivuudesta. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 50, 2006.

Hannu Mattila ja Markku Laatu: Tutkimus Kelan ja työvoiman palvelukeskusten yhteistyöstä. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 51, 2006. PDF.

Helka Hytti: The Finnish employment and income security models in a Nordic comparison. Social Security and Health: Working papers 52, 2006.

Lauri Virta: Havaintoja vammaistuen kohdentumisesta. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 53, 2006.

Pertti Honkanen: Työttömien perusturvan ongelmia. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 54, 2006.

Katri Hellsten, Laura Kallioma-Puha, Merja Komu ja Maija Sakslin: Suomalaisen hoivan monet muodot. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 55, 2006.

Laura Miettunen, Pentti Takala ja Timo Klaukka: Äitiyspakkaus käyttäjien puntarissa VI. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 56, 2006.

Sarjoissa julkaistujen lisäksi toimitettu ja julkaistu

Helka Hytti, Pirjo Ylöstalo ja Esko Ruhanen: Työkyvyttömyyseläkkeissä virta vie entistä enemmän kansaneläkkeelle. Moniste. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 2006.

Matti Jokelainen: Sairaus- ja työttömyyspäivärahan sekä kansaneläkkeen nettokorvausaste viidessä EU-maassa vuosina 1971–2002. Moniste ja PDF. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 2006.

Matti Jokelainen: Sosiaalivakuutuksen nettokorvausaste 18 OECD-maassa 1971–2002. Moniste ja PDF. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 2006.

Heikki Niemelä ja Kari Salminen: Suomalainen sosiaaliturva. 2. korjattu ja uudistettu painos. Helsinki: Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus, sosiaali- ja terveysministeriö ja Työeläkevakuuttajat TELA r.y., 2006.

Heikki Niemelä och Kari Salminen: Den sociala tryggheten i Finland. Andra, revirerade upplagan. Helsingfors 2006.

Heikki Niemelä and Kari Salminen: Social security in Finland. Second revised impression. Helsinki 2006.

Heikki Niemelä und Kari Salminen: Soziale Sicherheit in Finnland. 2. korrigierte Auflage. Helsinki 2006.

Heikki Niemelä et Kari Salminen: La sécurité sociale finlandaise. 2ème édition revue et corrigée. Helsinki 2006.

Sanna Pekkarinen: Viranomaisten välinen yhteistyö perintäasioissa. Moniste. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 2006.

Hans Wreber och Peder Björk, red.: Studiestöd för att studera utomlands. En nordisk modell? Helsingfors: FPAs forskningsavdelning, 2006.

Tuula Helne ja Markku Laatu (toim.). Vääryyskirja. Helsinki: Kela, 2006.

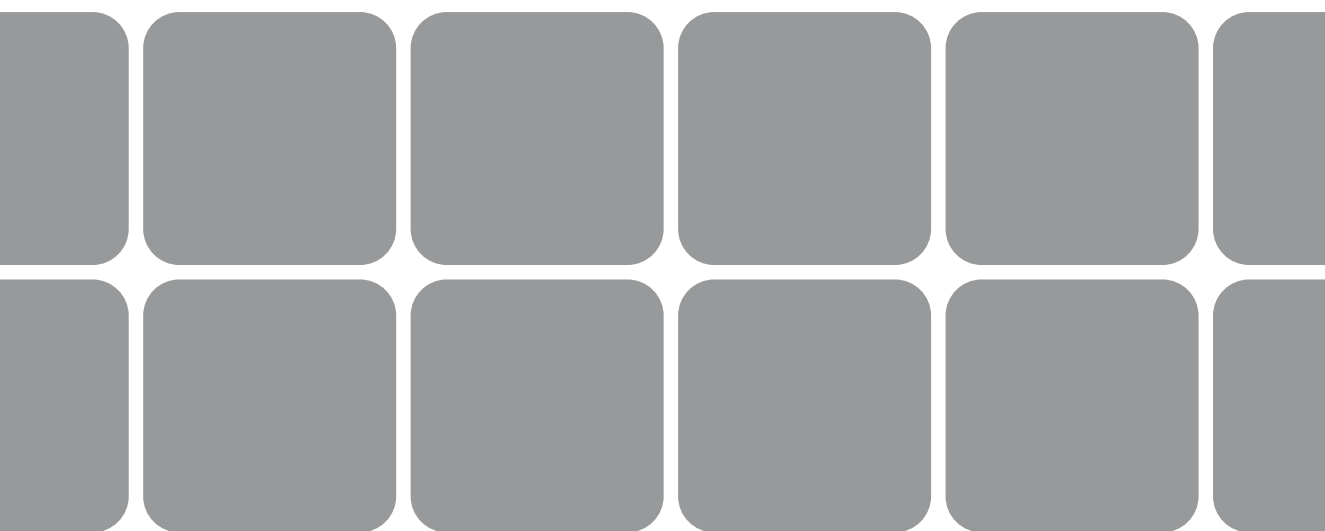
Julkaisuluettelo 1/2006

Suomen lääketilasto 2005. Kelan ja Lääkelaitoksen yhteisjulkaisu, 2006.

Arpo Aromaa, Markku Heliövaara, Paul Knekt, Antti Reunanen, Sirkka Rinne: Autoklinikka. Helsinki: Kansanterveyslaitos ja Kela 2006.

Lisätietoa

Kaikki sarjoissa ilmestyneet ja suurin osa muistakin julkaisuista on ladattavissa ilmaiseksi Tutkimusosaston internetsivuilta: www.kela.fi/tutkimus. Painettujen julkaisujen tilaukset: publ@kela.fi tai puh. 020 634 1938.

Helsinki 2007

ISSN 0355-4996